

Imperative ale modernizării protecției internaționale a adulților vulnerabili în România

Imperatives of modernizing the international protection of vulnerable adults in Romania

Conf. univ. dr. **Cosmin DARIESCU***
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Drept

Abstract

The aging of Europe's population, combined with the increasing mobility of people and the war in Ukraine, have raised the concern for the legal protection of vulnerable adults. This is why the Commission and the Council of the European Union recommended the member states to ratify Hague Convention no. 35 of January 13, 2000, enforced since January 1, 2009, between 14 states parties. In 2023, through Romania's accession to Hague Convention no. 35, Romanian Private International Law will undergo the following changes: in the matter of international competence regarding the protection of the vulnerable adult, there will be three sets of applicable rules (the Hague Convention, bilateral treaties on legal assistance and the Civil Procedure Code), regarding applicable law, there will be two sets of choice-of-law rules (bilateral treaties and the Hague Convention), and with regard to the international effectiveness of protective measures ordered in another state, there will be three regimes (the Convention regime, the regime of bilateral treaties and the Civil Procedure Code regime). In order to preserve the simplicity and efficiency of Romanian Private International Law, we support the transformation of the jurisdiction rules of Hague Convention no. 35 in common law (repealing art. 1079 points 3 and 4 and 1081 paragraph 2, point 1, both of the Civil Procedure Code). On the same grounds, we recommend the amendment of art. 2578 Civil Code by replacing the current text with a provision referring to Hague Convention no. 35. We emphasize the need to amend art. 1095 Civil Procedure Code by introducing a paragraph 2 by which the measures to protect the adult in need are de jure recognized in Romania, according to Hague Convention no. 35, while the reasons for non-recognition should be subject to the same treaty. Because art. 25 of the convention does not regulate the exequatur procedure of adult protection measures, ordered in another contracting state, it is necessary to supplement articles 1103-1107 of the Civil Procedure Code with special provisions in this regard, subjected to the imperatives of simplicity and speed. We suggest the unification of the exequatur of the protective measures of the vulnerable adult, according to Hague Convention no. 35, with the approval of the execution of the same measures according to the Civil Procedure Code.

*cdariescu@yahoo.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9714-2157>

Keywords: *vulnerable adults, international protection, Hague Convention No 35 of 2000, Private International Law, Romania.*

Rezumat

Îmbătrânirea populației Europenei, combinată cu mobilitatea tot mai mare a oamenilor și cu războiul ucrainean au sporit preocuparea pentru protecția juridică a adulților vulnerabili. Iată de ce Comisia și Consiliul Uniunii Europene au recomandat statelor-membre să ratifice Convenția nr. 35 de la Haga din 13 ianuarie 2000, în vigoare din 1 ianuarie 2009 între 14 state părți. În 2023, prin aderarea României la Convenția nr. 35 de la Haga, dreptul internațional privat al țării noastre va suferi următoarele modificări: în materia competenței internaționale privind protecția adultului vulnerabil, vor exista trei seturi de norme aplicabile (Convenția de la Haga, tratate bilaterale de asistență juridică și dreptul comun), în privința legii aplicabile vor exista două seturi de norme conflictuale (tratate bilaterale și Convenția de la Haga), iar referitor la eficacitatea internațională a măsurilor de protecție dispuse într-alt stat vor exista trei regimuri (regimul Convenției, regimul tratatelor bilaterale și cel de drept comun). Pentru păstrarea simplității și eficienței dreptului internațional privat românesc, susținem transformarea normelor de competență ale Convenției nr. 35 de la Haga în drept comun [abrogarea art. 1079 punctele 3 și 4 și 1081 alin. (2), punctul 1, ambele din Codul de procedură civilă]. Pe aceleași considerente susținem modificarea art. 2578 C. civ. prin înlocuirea textului actual cu o normă de trimitere la Convenția nr. 35 de la Haga. Susținem necesitatea modificării art. 1095 C. pr. civ. prin introducerea unui alin. (2) prin care măsurile de protecție a adultului în nevoie să fie recunoscute de drept în România conform Convenției nr. 35 de la Haga, în vreme ce motivele de nerecunoaștere să fie supuse aceluiași tratat. Întrucât art. 25 al convenției nu reglementează procedura de exequatur a măsurilor de protecție a adultului, dispuse într-un alt stat contractant, se impune suplimentarea art. 1103-1107 C. pr. civ. cu dispoziții speciale în acest sens, subordonate imperativelor de simplitate și celeritate. Sugerăm unificarea exequaturului măsurilor de protecție a adultului vulnerabil, conform Convenției nr. 35 de la Haga, cu încuviințarea executării acelorasi măsuri conform C. pr. civ.

Cuvinte-cheie: *adulți vulnerabili, protecție internațională, Convenția nr. 35 din 2000 de la Haga, drept internațional privat, România.*

1. Introducere

„Care este făptura ce merge în patru labe, apoi numai în două și, în sfârșit, în trei? Haide, răspunde iute!”, grăi sfinxul monstruos către Oedip, pe drumul ce duce la Teba. „Ființa aceasta este, de bună-seamă, omul! Când este mic, el merge de-a bușilea. Pe urmă se ridică și, când ajunge gârbov, lângă două picioare, ca sprijin, se găsește și-al treilea: toiaagul...”, a

răspuns Oedip, învingându-l astfel pe sfinx și eliberând Teba de o mare năpastă¹. Această ghicitoare universală surprinde drama contemporană a populației Uniunii Europene. Populația U.E. îmbătrânește. Conform Eurostat, în 2021, o cincime din populație (20,8%) avea peste 65 de ani. Tinerii (persoanele între 0 și 14 ani) reprezentau 15,1% din populația de 447,2 milioane de oameni (la acea dată), în vreme ce populația activă pe piața muncii (între 15 și 64 de ani) reprezenta 64,1% din populație. Comparativ cu anul 2020, procentul de populație tânără a rămas la fel, în vreme ce procentul populației bătrâne a crescut cu 0,2 puncte procentuale în detrimentul populației active². În România, conform rezultatelor parțiale ale Recensământului Populației și Locuințelor 2022, la 31 decembrie 2021, populația de peste 65 de ani reprezenta 19,6% din totalul populației rezidente de 19.053.815 (în creștere cu 3,5 puncte procentuale față de anul 2011). Numărul tinerilor reprezenta 16,1% din populație. În consecință, raportul de dependență a crescut între 2011-2021 de la 47 la 55 de persoane tinere și vârștнице la 100 de persoane adulte³.

Îmbătrânirea populației în Europa este, pe de altă parte, dublată de o creștere a bolnavilor afectați de atacul vascular-cerebral (AVC). Potrivit unei prognoze Eurostat, între 2015 și 2035, numărul bolnavilor suferinzi de AVC va crește cu 34%⁴. În România, între 2019 și 2021, s-a înregistrat o creștere a cazurilor nou depistate de boli ale aparatului circulator: 872.772 cazuri (2019), 789.332 cazuri (2020) și 906.463 cazuri (date provizorii în 2021)⁵. În privința cazurilor noi de tulburări mentale și de comportament, acestea au înregistrat o ușoară scădere între 2019 și 2021 de la: 238.091 cazuri (2019) la 234.498 cazuri (date provizorii, 2021)⁶. Din toate aceste date statistice, este evident că numărul adulților vulnerabili din cauze medicale sporește, atât în țara noastră, cât și în Europa.

Tendința de creștere a proporției adulților vulnerabili este întreținută și de reizbuclnirea războiului pe continentul european. Agresiunea Rusiei asupra Ucrainei, declanșată pe 24 februarie 2022, și transformată între timp într-o campanie de uzură pentru controlul Niprului⁷, al nordului Mării Negre și al unui braț al Dunării⁸, a strămutat 7,6 milioane de

¹ Al. Mitru, *Legendele Olimpului*, Editura Tineretului, București, 1965, p. 390.

² Eurostat, *Statistics Explained. Population structure and ageing*, la: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing (12 ianuarie 2023).

³ D. Popa, *Primele rezultate ale Recensământului 2022: Populația României a scăzut la 19 053 815 locuitori*, la: <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-25994251-primele-rezultate-ale-recensamantului-2022-populatia-romaniei-scazut-19-053-815-locuitori.htm#:~:text=Structura%20Popula%C8%9Biei%20Rezidente%20Pe%20St%C4%83ri%20Civile> (12 ianuarie 2023).

⁴ S.A.F.E. (Stroke Alliance for Europe), *The Burden of Stroke in Europe. Report. Executive Summary*, la: <https://strokeeurope.eu/executive-summary/> (12 ianuarie 2023).

⁵ Tempo Online. *Bază de date statistice. SAN109B-Cazuri noi de îmbolnăvire, pe clase de boli, declarate de medicii de familie*, la: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table> (12 ianuarie 2023).

⁶ *Ibidem*. Observăm că numărul cazurilor noi de tulburări mentale se păstrează, totuși, la un nivel îngrijorător, de peste 200.000, în fiecare an.

⁷ Importanța strategică a Niprului constă în faptul că este al patrulea fluviu, ca lungime, al Europei.

⁸ Este vorba de Brațul Chilia și de Canalul Bâstroe, menit a permite navelor maritime să urce pe Dunăre, spre porturile Ucrainei.

ucraineni, ca refugiați, în Europa⁹. Este probabil ca mulți dintre aceștia să necesite ocrotire în anii ce vin, din pricina efectelor debilitante ale sindromului posttraumatic, ale depresiei sau anxietății, la fel ca adulții răniți fizic ce vor fi transferați pe teritoriul U.E.¹⁰.

Toate aceste motive prezentate mai sus au impus chestiunea protecției adulților vulnerabili pe agenda decidenților Uniunii Europene. Astfel, Consiliul Justiție și Afaceri Interne (JAI)¹¹ a abordat această problemă, pe 13 ianuarie 2021, când a discutat oportunitatea aderării statelor membre la Convenția de la Haga, din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților. La reuniunea de la Luxemburg, din 7 iunie 2021¹², Consiliul JAI a aprobat Concluziile Consiliului privind protecția adulților vulnerabili de pe cuprinsul Uniunii Europene¹³. Prin acest document, statele membre erau invitate să accelereze ratificarea (dacă erau, deja, angajate în această procedură) sau să intensifice consultările interne în vederea aderării cât mai rapide la tratatul menționat¹⁴. În reuniunea informală din 11-12 iulie 2022, la Praga, aceeași formațiune a dezbătut chestiunile legate de protecția adulților vulnerabili în contextul pandemiei și al conflictelor armate regionale¹⁵.

Despre Convenția de la Haga 13 ianuarie 2000, privind protecția internațională a adulților, se cuvine să reținem faptul că este „sora geamănă” a Convenției de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, dreptul aplicabil, recunoașterea, executarea și cooperarea în materia răspunderii părintești și a măsurilor de protecție a copiilor¹⁶. Acest

⁹ O. Karasapan, *Ukrainian refugees: Challenges in a welcoming Europe*, la: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe/> (12 ianuarie 2023).

¹⁰ A. Javanbakht, *Many Ukrainians face a future of lasting psychological wounds from the Russian invasion*, la: <https://theconversation.com/many-ukrainians-face-a-future-of-lasting-psychological-wounds-from-the-russian-invasion-177986> (12 ianuarie 2023). A se vedea și J. Mellese, *The war in Ukraine can have devastating long-term consequences on the mental health of children and young people*, la: <https://www.mhe-sme.org/ukraine-crisis-mental-health-impact-young-people/> (12 ianuarie 2023).

¹¹ Mai multe detalii despre această entitate în *Consiliul European. Formațiunea Justiție și Afaceri Interne*, la: <https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/configurations/jha/> (13 ianuarie 2023).

¹² Council of the European Union, *Outcome of the Council Meeting.3799th Council Meeting. Justice and Home Affairs, Luxemburg, 7 and 8 June 2021*, p. 8, la: https://www.consilium.europa.eu/media/50287/st09573_3-en21.pdf (13 ianuarie 2023).

¹³ Textul acestui document poate fi consultat la: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0817\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0817(01)&from=RO) (13 ianuarie 2023).

¹⁴ Informațiile privind preocupările Consiliului JAI în materia adulților vulnerabili au fost preluate din *Expunerea de motive a Proiectului de lege pentru aderarea României la Convenția privind protecția internațională a adulților, adoptată la Haga, la 13 ianuarie 2000*, la: <https://www.just.ro/wp-content/uploads/2022/10/expunere-motive-13.10.pdf> (13 ianuarie 2023).

¹⁵ Czech Presidency of the Council of the European Union, *Informal Meeting of Justice and Home Affairs Ministers. Practical Information*, la: <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/en/events/informal-meeting-of-justice-and-home-affairs-ministers-11-1207/> (13 ianuarie 2023).

¹⁶ La Cea de-a XVII-a Sesiune a Conferinței de drept internațional Privat de la Haga, s-a decis ca Cea de-a XVIII-a Sesiune să fie dedicată revizuirii Convenției din 5 octombrie 1961 privind competența autorităților și legea aplicabilă în privința protecției minorilor precum și o extindere a domeniului de aplicare a noii convenții adulților aflați în incapacitate. Ocrotirea acestora era asigurată prin Convenția din 17 iulie 1905 privind interzicerea și măsurile similare, convenție care era în vigoare doar pentru România, Portugalia, Polonia și Italia. Până la urmă, s-a optat pentru o convenție separată dedicată adulților, adoptată de o comisie specială cu caracter diplomatic, reunită între 20 septembrie-2 octombrie 1999. Mai multe detalii despre adoptarea Convenției din 13 ianuarie

lucru este dovedit și de numerotarea celor două tratate internaționale. Convenția de la Haga privind protecția minorilor are numărul 34¹⁷, în vreme ce Convenția privind protecția adulților este cunoscută drept Convenția nr. 35 de la Haga. A intrat în vigoare pe 1 ianuarie 2009 și, în momentul redactării acestui articol (februarie 2023), este în vigoare pentru 14 state: Austria, Belgia, Cipru, Republica Cehă, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Letonia, Luxemburg, Malta, Monaco, Polonia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și Țările de Jos¹⁸. Structura Convenției nr. 35 de la Haga este similară Convenției nr. 34, fiind alcătuită din șase capitole, constând în: Domeniul de aplicare al convenției (art. 1-4), Competența (art. 5-12), Legea aplicabilă (art. 13-21), Recunoașterea și executarea (art. 22-27), Cooperarea (art. 28-37), Dispoziții generale (art. 38-52) și Dispoziții finale (art. 53-59)¹⁹. Asemănarea dintre cele două tratate internaționale trece dincolo de structură, ele adoptând soluții similare pentru multe dintre chestiunile reglementate (negocieri intense purtându-se pentru introducerea în convenția privind adulții vulnerabili a unor soluții derogatorii de la regulile de competența din convenția privind protecția internațională a minorilor și răspunderea părintească)²⁰.

România se pregătește să adere la Convenția nr. 35 de la Haga din 13 ianuarie 2000. Ministerul Justiției a postat pe site-ul său, pe 13 octombrie 2022, în dezbatere publică, Proiectul Legii pentru aderarea României la Convenția privind protecția internațională a adulților, adoptată la Haga la 13 ianuarie 2000²¹. Perioada de consultări publice s-a încheiat pe 11 noiembrie 2022.

Prezenta lucrare își propune să răspundă întrebării legitime: „Ce schimbări legale implică aderarea țării noastre la Convenția nr. 35 de la Haga, din 13 ianuarie 2000?”. Pentru a schița răspunsul vom pleca de la de la preocupările științifice anterioare și de la reglementarea, încă în vigoare, a protecției adulților vulnerabili în dreptul internațional privat românesc contemporan. Apoi, vom studia modul în care normele de competență internațională, cele conflictuale și reglementarea recunoașterii și exequaturului măsurilor de protecție, propuse de tratat, se integrează în reglementarea românească existentă. Cu această ocazie vom identifica oportunitatea unor modificări legislative și posibile soluții simplificatoare care ar ușura munca specialiștilor, sporind și certitudinea adulților

2000 în P. Lagarde, *Convenția din 13 ianuarie 2000 privind protecția internațională a adulților. Raport explicativ*, Biroul Permanent al Conferinței de la Haga de Drept Internațional Privat, Haga, 2017, pp. 39-41, la: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2951&dtid=3> (15 ianuarie 2023).

¹⁷ România a ratificat Convenția nr. 34 de la Haga din 19 octombrie 1996 prin Legea nr. 361/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 895/28 decembrie 2007.

¹⁸ Pentru o imagine a listei statelor-părți la Convenția nr. 35 de la Haga a se consulta: *Status Table. 35:Convention of 13 January 2000 on the International Protection of Adults*, la: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=71> (15 ianuarie 2023).

¹⁹ P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 42-43.

²⁰ *Ibidem*, pp. 41-42.

²¹ Proiectul legii este disponibil la: <https://www.just.ro/proiectul-legii-pentru-aderarea-romaniei-la-conventia-privind-protectia-internationala-a-adultilor-adoptata-la-haga-la-13-ianuarie-2000/> (16 ianuarie 2023). În același sens și Adresa nr. 90543/2022/10.01.2023 a Ministerului Justiției, Serviciul cooperare judiciară în materie civilă și comercială.

vulnerabili și a celorlalte părți interesate (membri de familie, terți, parteneri etc.). Demersul nostru se va încheia cu o serie de concluzii.

Din punct de vedere metodologic, lucrarea este construită pe îmbinarea analizei regulilor (din tratat și a celor din dreptul românesc contemporan) cu compararea normelor juridice menționate în vederea determinării compatibilității lor, respectiv a modificărilor necesare pentru păstrarea supleței dreptului pozitiv românesc.

Articolul de față se întemeiază pe textul Convenției nr. 35 de la Haga, pe articolele de lege relevante din Codul civil, respectiv Codul de procedură civilă, precum și pe doctrina românească la care am avut acces.

2. Preocupări anterioare legate de protecția internațională a adulților vulnerabili în dreptul românesc contemporan

După 1 octombrie 2011, doctrina românească de drept internațional privat a fost mult mai puțin preocupată de protecția internațională a adultului vulnerabil, în raport cu protecția internațională a minorului. Această realitate se datorează, pe de-o parte, încercării statului român de a scăpa de stigmatul de „iad al copiilor instituționalizați”, aplicat de către mass-media occidentală imediat după Revoluția din decembrie 1989 și, pe de altă parte, unei caracteristici a societății românești contemporane, de neglijare a bunăstării indivizilor adulți și a seniorilor, în contrast cu centrarea excesivă asupra problemelor copiilor (mai cu seamă în mediul urban)²². Dacă România a ratificat, încă din 2007, Convenția nr. 34 din 1996 de la Haga privind minorii, Convenția nr. 35 din 2000 privind adulții va fi ratificată abia în 2023 (șaisprezece ani mai târziu).

Din cercetările efectuate în literatura românească de specialitate (drept internațional privat dar și procedură civilă), constatam existența a trei modalități de tratare a subiectului. Prima tendință constă în tratarea doar a normelor de competență (exclusivă și preferențială) în favoarea instanțelor române²³, cu menționarea Convenției nr. 35 din 2000 (doar într-un singur caz)²⁴ sau fără nicio trimitere la acest instrument internațional (cazul cel mai frecvent)²⁵. A doua orientare constă în prezentarea normelor de competență

²² Digi 24, Bătrâni abandonați de familii în spitale de sărbători: „Spun că nu au timp, că sunt sărbătorile și că nu este o prioritate” (29.12.2022), la: <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/sanatate/batrani-abandonati-de-familii-in-spitale-de-sarbatori-spun-ca-nu-au-timp-ca-sunt-sarbatorile-si-ca-nu-este-o-prioritate-2198817> (25 ianuarie 2023). Taxi Gratis, *Problemele persoanelor cu dizabilități în România*, la: <https://taxigratis.ro/noutati/problemele-persoanelor-cu-dizabilitati-in-romania/> (25 ianuarie 2023).

²³ Art. 1079 punctele 3 și 4 și art. 1081 alin. (2) punctul 1, ambele din Codul de procedură civilă.

²⁴ Fl.G. Păncescu, *Drept procesual civil internațional*, Editura Hamangiu, București, 2014, pp. 145-149. Autorul abordează și normele de competență internațională în materie din tratatele de asistență juridică în materie civilă încheiate de România cu alte state (pp. 146-147).

²⁵ D. Lupașcu, D. Ungureanu, *Drept internațional privat*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pp. 303-305, Nicoleta Diaconu, *Drept internațional privat*, ediția a VI-a, Editura Universitară, București, 2013, pp. 236-240 și 341-343, V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori), *Noul Cod de procedură civilă, comentat și adnotat, Vol. II – art. 527-1134*, Editura Universul Juridic, București, 2016, pp. 1675-1677, A.L. Codreanu, *Legea aplicabilă în procesul civil internațional și competența internațională a instanțelor*, Editura Universitară, București, 2019, pp. 96-99, S. Popovici, *Drept internațional privat*, Editura C.H. Beck, București, 2019, pp. 52-53, C. Jugastru,

internațională în materie și a celor conflictuale²⁶, fără a se avea în vedere existența Convenției de la Haga nr. 35 din 2000 și corelația pe care aceasta o instituie între competența internațională alternativă și legea aplicabilă²⁷. În sfârșit, a treia manieră de tratare se concentrează doar pe normele conflictuale în materie, studiate în detaliu, uneori, menționându-se, laconic, tratatul internațional din 2000²⁸, altelei fără conexiunea cu acest act normativ internațional²⁹.

3. Reglementarea protecției internaționale a adultului vulnerabil în dreptul românesc contemporan

La data definitivării prezentului articol (18 februarie 2022), protecția internațională a majorului este reglementată prin două tipuri de norme (de competență internațională și conflictuale) prevăzute fie în Codul de procedură civilă, respectiv C. civ. (Cartea a VII-a a ambelor coduri conține dreptul comun în materie), fie în tratate bilaterale de asistență juridică în materie civilă, încheiate de țara noastră cu alte state cum ar fi: Republica Moldova sau Ucraina.

Normele de competență internațională de drept comun privind protecția adultului vulnerabil sunt cuprinse în art. 1079 punctele 3 și 4 și art. 1081 alin. (2) punctul 1, ambele din Codul de procedură civilă. Astfel, instanțele române sunt *exclusiv* competente să judece litigii cu elemente de extraneitate privind curatela unui cetățean român cu domiciliul în România (art. 1079 pct. 3 C. pr. civ.) și instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale³⁰ privind o persoană cu domiciliul în România (art. 1079 pct. 4 C. pr. civ.). Instanțele române

*Competența personală exclusivă și Competența preferențială a instanțelor române în „Tratat de drept procesual civil”, vol. II, ediția a II-a revăzută și adăugită, de I. Leș, C. Juguștru (coordonatori), Editura Universul Juridic, București, 2020, p. 727 și 735, Cl.P. Buglea, *Drept internațional privat român*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Univers Juridic, București, 2021, pp. 77-82 și 181-183, N. Diaconu, D. A. Crăciunescu, *Procesul civil internațional în contextul exigențelor juridice contemporane*, Editura Universul Juridic, București, 2021, pp. 56-57 și A.L. Chelaru, I. Chelaru, *Drept internațional privat român. Curs elementar*, Editura Universul Juridic, București, 2022, pp. 375-376.*

²⁶ Art. 2578 C. civ. Art. 2579 C. civ. instituie reguli de protecție a terților, completând prevederile art. 2578.

²⁷ C. Dariescu, *Fundamentele dreptului internațional privat*, ediția a V-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 52-53 și 154.

²⁸ C. Juguștru, *Protecția persoanelor capabile. Regimul de drept internațional privat*, p. 36, în „Revista Universul Juridic” nr. 10, octombrie 2016, pp. 36-47, la: http://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2016/11/06_Revista_Universul_Juridic_nr_10-2016_PAGINAT_BT_C_Juguștru.pdf (26 ianuarie 2023).

²⁹ D.Al. Sitaru, *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială – Normele conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*. Editura C.H. Beck, București, 2013, pp. 152-153. Autorul prezintă și normele conflictuale și de competență privind punerea sub interdicție a persoanelor lipsite de discernământ, stabilite în tratatele de asistență juridică încheiate de România cu Republica Moldova și cu Ucraina la pp. 157-158. Analiza normelor conflictuale din art. 2578 C. civ. se găsește și la A.L. Chelaru, *Repere actuale în dreptul internațional privat. Persoanele, succesiunile, familia*, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 152-154.

³⁰ Consilierea judiciară și tutela specială sunt instituții juridice create, pentru a înlocui vechea instituție a interzicerii judecătorești, prin Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale și modificarea și completarea unor acte normative.

sunt competente, alături de cele străine, să judece procese referitoare la ocrotirea cetățeanului român cu domiciliul în străinătate, beneficiar al consilierii judiciare ori al tutelei speciale. Aceste norme de competență internațională au fost preluate din art. 151 punctele 3 și 4 și 150 pct. 2 ale Legii nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat (reglementare abrogată complet din 15 februarie 2013³¹).

Normele conflictuale de drept comun sunt prevăzute de art. 2578 C. civ. Potrivit alin. (1), măsurile de ocrotire a persoanei cu capacitate deplină de exercițiu sunt supuse legii reședinței obișnuite a acesteia la data instituirii măsurii de ocrotire. În mod excepțional, autoritatea competentă poate aplica legea statului cu care situația juridică are cele mai strânse legături [alin. (2)]. În principiu, legea reședinței obișnuite a adultului ocrotit guvernează și existența, întinderea, modificarea și stingerea puterii de reprezentare încredințată de respectivul adult unei alte persoane pentru cazul în care el nu se va mai putea îngriji de interesele sale. Dar adultul ocrotit poate înlătura legea reședinței sale obișnuite, alegând ca puterea de reprezentare să fie guvernată fie de legea sa națională, fie de legea reședinței obișnuite anterioare, fie legea statului unde sunt situate bunurile [în privința măsurilor de ocrotire privind bunurile – alin. (3)]. Măsurile privind adultul vulnerabil ocrotit sau bunurile sale sunt guvernate de legea statului ale cărui autorități îndrumă și supraveghează exercitarea ocrotirii de către cei în drept [alin. (4), regulă moștenită din art. 38 al Legii nr. 105/1992]. Prin art. 2579 C. civ., se completează aceste norme conflictuale cu două măsuri de protecție a terților (aplicabile, însă, prin formularea lor generală și ocrotirii minorilor). Astfel, adultul lipsit de capacitate sau cu capacitate de exercițiu restrânsă nu poate opune această cauză de nevaliditate terțului care (cu bună-credință, la momentul încheierii actului și conform legii locului de încheiere) a considerat-o pe deplin capabilă [alin. (1)]. Lipsa calității de reprezentant a persoanei ocrotite (guvernată de legea aplicabilă ocrotirii) nu poate fi opusă terțului care cu bună-credință s-a încrezut în această calitate, conform legii locului de încheiere a actului juridic între prezenți, pe teritoriul aceluiași stat [alin. (2)].

În tratatele de asistență juridică în materie civilă, încheiate de România cu alte state (Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Republica Moldova³², Republica Cehă, Republica Polonă³³ etc.), instituțiile consiliului judiciar și al tutelei speciale (numite, în tratate, interdicția) și curatela adultului beneficiază de norme de competență și conflictuale speciale.

³¹ Dată de la care a intrat în vigoare C. pr. civ. actual, conform art. I punctul 1 al Ordonanței de urgență nr. 4/2013 privind modificarea Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind C. pr. civ., precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe.

³² Lista celor 14 state legate de România prin tratate de asistență juridică în materie civilă, prevăzute cu norme conflictuale și de competență în materia curatelei și a interzicerii judecătorești (consilierea judiciară și tutela specială), se găsește în Fl.G. Păncescu, *op. cit.*, p. 146, nota de subsol nr. 3.

³³ Efectele tratatelor de asistență juridică în materie civilă încheiate de țara noastră, înaintea integrării ei în U.E., cu state membre ale acestei organizații, atât timp cât regulamentele europene nu reglementează sfera stării și capacității persoanei fizice, reprezintă un subiect demn de a fi tratat într-un articol separat. În sensul că acestea produc anumite efecte juridice a se vedea Flavius George Păncescu, *op. cit.*, p. 27 și 146-147.

Competența internațională în materia instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale aparține statului de cetățenie al ocrotitului (art. 32 paragr. 2 Tratatul cu Republica Moldova³⁴, art. 23 paragr. 1 Tratatul cu Ucraina³⁵). Dacă necesitatea instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale a unui cetățean al celuilalt stat este constatată de către autoritățile statului unde adultul vulnerabil își are domiciliul, reședința sau bunurile, acestea din urmă vor înștiința statul de cetățenie. În cazuri urgente, statul unde se află domiciliul, reședința, bunurile adultului în nevoie, va institui măsuri provizorii conforme dreptului său, informând despre acestea statul de cetățenie al adultului. Aceste măsuri își încetează efectele de îndată ce statul de cetățenie ia alte măsuri de protecție (art. 33 Tratatul cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 2 și 4 Tratatul cu Ucraina). Dacă statul de cetățenie transmite competența sa în materia instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale, ori dacă același stat nu răspunde în termen de trei luni de la înștiințare, statul unde se află domiciliul, reședința sau bunurile adultului vulnerabil devine competent. Autoritățile statului unde se află domiciliul, reședința ori bunurile adultului vor institui, după legea forului, consilierea judiciară sau tutela specială (îl vor pune sub interdicție), dacă măsuri similare sunt prevăzute și de legea națională a adultului vulnerabil. Capacitatea de exercițiu a adultului va fi guvernată în continuare de legea statului de cetățenie (art. 34 Tratatul cu Moldova, art. 23 Tratatul cu Ucraina).

Competența internațională în materia curatei aparține statului de cetățenie [art. 35 alin. (4) tratat cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 1 Tratat cu Ucraina]. În situația în care este necesară instituirea curatei asupra unui cetățean al celuilalt stat, statul unde adultul vulnerabil își are domiciliul, reședința sau bunurile devine competent în aceleași condiții ca la instituirea consilierii judiciare sau a tutelei speciale. În condiții asemănătoare, operează și transmiterea competenței de instituire a curatei între statul de cetățenie și statul unde sunt situate domiciliul, reședința sau bunurile adultului vulnerabil (art. 36 Tratatul cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 2 și 4 Tratatul cu Ucraina). Statul de situare a domiciliului, reședinței sau bunurilor adultului în nevoie de curatelă poate institui propriile măsuri în acest sens, după legea forului, cu informarea de îndată a statului de cetățenie (totuși, capacitatea juridică a adultului rămâne, în continuare, guvernată de legea sa națională³⁶). Și în cazul curatei, aceste măsuri au un caracter provizoriu, până la instituirea curatei de către statul de cetățenie al adultului vulnerabil (art. 36 și 37 Tratatul cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 2 și 4 ale Tratatului cu Ucraina). Tratatul cu Republica Moldova precizează expres că autoritățile statului unde adultul vulnerabil, cetățean al celuilalt stat, își are domiciliu, reședința sau bunurile, nu dobândesc competența să decidă în materia statului personal al celui ocrotit, chiar dacă ele au instituit și reglementează respectiva curatelă (art. 37 Tratatul cu Republica Moldova³⁷).

³⁴ Ratificat prin Legea nr. 177/1997.p

³⁵ Ratificat prin Legea nr. 3/2005.

³⁶ Deși art. 23 paragr. 4 Tratatul cu Ucraina nu prevede această regulă expres, asemenea art. 37 Tratatul cu Republica Moldova, ea rezultă din economia întregului art. 23 fiind enunțată în paragr. 1 al acestuia.

³⁷ Regula ar putea fi extinsă și în cazul Tratatului cu Ucraina ca un efect al art. 22 paragr. 1 coroborat cu art. 23 paragr. 1 și cu art. 21 paragr. 1 din tratat.

Din cele de mai sus, se observă că, în tratatele de asistență juridică bilaterale încheiate de țara noastră cu alte state, competența instanțelor române asupra instituirii sau ridicării consilierii judiciare, a tutelei speciale ori a curatelei adultului vulnerabil este o competență internațională alternativă (preferențială) și nicidecum una exclusivă, cum se întâmplă în dreptul internațional privat comun. Astfel, în cazurile în care adultul vulnerabil își are reședința sau bunuri pe teritoriul unuia dintre statele contractante, autoritățile străine dobândesc, în condițiile prezentate mai sus, competența de a institui sau desființa consilierea judiciară, tutela specială ori curatela.

În privința normelor conflictuale privind instituirea sau ridicarea consilierii judiciare ori a tutelei speciale, tratatele de asistență juridică impun subordonarea acestei instituții legii naționale a adultului în nevoie (art. 32 paragr. 1 Tratatul cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 1 Tratatul cu Ucraina). Primatul legii naționale este menținut și în situația în care măsurile urgente privind consilierea judiciară sau tutela specială sunt instituite de statul unde adultul vulnerabil, cetățean al celui alt stat, își are domiciliul, reședința sau bunurile (art. 34 paragr. 3 Tratatul cu Republica Moldova, art. 23 paragr. 2 și 4 coroborate cu paragr. 1 Tratatul cu Ucraina).

În materia curatelei, tratatele bilaterale de asistență juridică în materie civilă au o abordare diferențiată, unele incluzând norme conflictuale detaliate, aplicabile persoanei ce va fi numită curator sau obligației de a accepta curatela (spre exemplu, Tratatul cu Republica Moldova), în vreme ce altele schițează doar o normă conflictuală generală (Tratatul cu Ucraina). Condițiile în care se instituie și se desființează curatela sunt guvernate de legea națională a adultului vulnerabil (art. 35 paragr. 1 Tratatul cu Republica Moldova, respectiv art. 23 paragr. 1 Tratatul cu Ucraina). Tratatul cu Republica Moldova introduce și alte norme conflictuale în materie, care ar putea fi extinse și în mecanismul instituit prin Tratatul cu Ucraina, folosind ca temelie juridică art. 22 paragr. 1 din acest instrument internațional³⁸. Astfel, obligația de acceptare a curatelei este supusă legii naționale a viitorului curator (art. 35 paragr. 2 Tratatul cu Republica Moldova³⁹). Raporturile dintre curator și adultul ocrotit sunt guvernate de legea forului (a statului ale cărui autorități au instituit respectiva curatelă – art. 35 paragr. 3 Tratatul cu Republica Moldova⁴⁰). Tratatul cu Republica Moldova conține o normă conflictuală expresă cu privire la capacitatea juridică a adultului cetățean al celui alt stat parte, asupra căruia se instituie curatela în statul unde se află domiciliul, reședința sau bunurile sale. Capacitatea sa juridică va fi guvernată de legea sa națională, în ciuda faptului că măsurile de ocrotire impuse de curatelă vor fi guvernate de legea forului (art. 37 tratatul cu Republica Moldova⁴¹). Tratatul cu Republica Moldova instituie două condiții pentru ca un

³⁸ Desigur, aceasta este o presupunere care „forțează” caracterul de instrument internațional al tratatului. Conservatorii ar putea replica că nu ne este permis să introducem, prin analogie, în Tratatul cu Ucraina alte clauze decât cele negociate expres de delegațiile celor două state.

³⁹ Norma conflictuală privind obligația de acceptare a curatelei poate fi aplicată și în Tratatul cu Ucraina în temeiul art. 22 paragr. 1.

⁴⁰ Regula supunerii raporturilor curator-adult ocrotit legii forului este compatibilă cu art. 23 paragr. 2-4 Tratatul cu Ucraina.

⁴¹ Tratatul cu Ucraina nu are o astfel de dispoziție. Totuși ea ar putea fi dedusă din art. 22 paragr. 1 și 23 paragr. 1 și 3 ale tratatului.

cetățean al unuia dintre statele părți să fie numit curator al unui cetățean al celuilalt stat parte: să domicilieze pe teritoriul forului și numirea lui să corespundă cel mai bine intereselor adultului vulnerabil ocrotit (art. 35 paragr. 5 Tratatul cu Republica Moldova⁴²).

După ce am conturat cadrul actual al protecției adultului vulnerabil în dreptul internațional privat românesc este momentul să studiem normele de competență internațională, pe cele conflictuale și pe cele privind eficiența internațională a măsurilor de ocrotire străine instituite prin Convenția nr. 35 de la Haga din 2000. Demersul este necesar în vederea evaluării modificărilor legislative necesare eficientizării dreptului românesc.

4. Modificări legislative impuse de aderarea României la Convenția de la Haga nr. 35/2000

Convenția nr. 35 de la Haga privind protecția adulților (13 ianuarie 2000) este un instrument juridic complex și integrat. Ea conține norme de competență internațională, norme conflictuale și norme privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia protecției internaționale a adulților vulnerabili.

În privința competenței jurisdicționale internaționale, Convenția nr. 35 de la Haga, proclamă, ca principiu, competența autorităților judiciare sau administrative ale statului reședinței obișnuite⁴³ actuale a adultului în nevoie (art. 5). În cazul refugiaților și al adulților strămutați, competența protejării lor aparține statului pe teritoriul căruia se află, ca urmare a deplasării lor. La fel se determină competența în situația adulților cu reședință obișnuită necunoscută (art. 6). Această competență nu este exclusivă, ci doar preferențială, convenția instituind și alte competențe concurente dar subsidiare în art. 7-11⁴⁴. Astfel, competența aparține autorităților statului de cetățenie, când acestea se consideră mai capabile să apere interesele adultului și numai după încunoștințarea autorităților competente ale statului reședinței obișnuite a acestuia sau a statului unde se găsește majorul cu reședința obișnuită necunoscută. Statul de cetățenie nu poate pretinde această competență în cazurile refugiaților și ale strămutaților. Dacă autoritățile statului reședinței obișnuite sau ale celui pe teritoriul căruia se găsește refugiatul, strămutatul sau cel cu reședința necunoscută au informat deja statul de cetățenie al adultului vulnerabil asupra măsurilor de protecție luate, sau în curs de instituire sau asupra deciziei de a nu institui vreo măsură de protecție, statul de cetățenie nu își mai poate exercita propria competență în materie. Măsurile de protecție instituite de autoritățile statului de cetățenie au un caracter provizoriu, ele încetând în momentul în care statul de reședință obișnuită, sau cel pe teritoriul căruia se găsește efectiv adultul vulnerabil, instituie alte măsuri de protecție sau consideră că nu se impune vreuna (cu informarea despre aceasta a statului de cetățenie – art. 7 al tratatului).

⁴² Deși nu e prevăzută expres de Tratatul cu Ucraina, caracterul practic al acestei reguli îi permite aculturația în relațiile româno-ucrainene.

⁴³ Reședința obișnuită nu a fost definită, fiind o stare de fapt. O definiție legală ar fi generat conflicte de calificare a acestei noțiuni utilizate în multe tratate internaționale. A se vedea P. Lagarde, *op. cit.*, p. 58.

⁴⁴ P. Lagarde, *op. cit.*, p.57.

Art. 8 al convenției reglementează transferul de competență către un for adecvat⁴⁵. Astfel, statul reședinței obișnuite ori cel unde se află efectiv adultul refugiat, strămutat sau cu reședință necunoscută pot să transfere competența lor în materia protecției persoanei majore și a bunurilor sale unuia dintre următoarele state contractante: statul de cetățenie, statul ultimei reședinței obișnuite anterioare celei actuale⁴⁶, statul situării bunurilor, statul desemnat în scris de persoana în nevoie, statul reședinței obișnuite al persoanei apropiate⁴⁷ dispuse să își îndeplinească rolul de protector și, în sfârșit, statul pe teritoriul căruia se găsește adultul (dar numai cu privire la protejarea persoanei sale). Dacă aceste state solicitate nu acceptă competența oferită⁴⁸, statul de reședință obișnuită sau cel unde se află efectiv refugiatul, strămutatul sau adultul cu reședință necunoscută își păstrează competența.

Art. 9 instituie o altă competență subsidiară în favoarea statului pe teritoriul căruia se află bunurile adultului în nevoie. Această competență este limitată doar asupra măsurilor de protecție a bunurilor respective și este condiționată de compatibilitatea acestora cu cele instituite de statul de reședință obișnuită a adultului sau de cel pe teritoriul căruia se găsește efectiv cel în nevoie (refugiat sau cu reședința obișnuită necunoscută)⁴⁹.

Convenția nr. 35 de la Haga instituie și o competență de urgență, reglementată în art. 10. Astfel, în caz de urgență, competența protejării adultului vulnerabil aparține statului pe teritoriul căruia se găsește majorul în nevoie sau se află bunurile sale. Statul menționat este obligat să informeze despre măsurile luate statul reședinței obișnuite a celui protejat. Măsurile dispuse sunt provizorii, fiind în vigoare, în cazul adultului cu reședința obișnuită într-un alt stat parte la convenție, până când autoritățile statului normal competent, conform art. 5-9, au luat măsurile impuse de situație⁵⁰. În cazul adultului cu reședința obișnuită într-un stat care nu este parte la tratat, măsurile dispuse își mențin valabilitatea în fiecare stat parte, până în momentul recunoașterii de către statul parte respectiv, conform legislației forului, a măsurilor de protecție instituite de autoritățile altui stat⁵¹.

Art. 11 al tratatului reglementează competența internațională excepțională privind măsurile de protecție temporare și cu caracter teritorial. Astfel, prin excepție de la reglementările precedente, statul pe teritoriul căruia se găsește adultul în nevoie poate

⁴⁵ *Idem*, p.63.

⁴⁶ *Idem*, p. 64.

⁴⁷ Prin această formulă, redactorii tratatului au dorit să lărgescă sfera persoanelor ce își vor asuma rolul de protectori ai adultului în nevoie, incluzând prieteni, camarazi care nu au vreo legătură de rudenie cu acesta. Detalii în P. Lagarde, *op. cit.*, p. 65.

⁴⁸ Refuzul poate fi formulat în clar sau se poate deduce dintr-o absență prelungită a răspunsului. A se vedea P. Lagarde, *op. cit.*, p. 66.

⁴⁹ Prin urmare, măsurile instituite de statul pe teritoriul căruia se află bunurile adultului vulnerabil au un puternic caracter provizoriu. În acest sens, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 66.

⁵⁰ În acel moment, măsurile de ocrotire instituite de urgență își încetează efectele simultan în toate statele părți la convenție. În acest sens, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 68.

⁵¹ *Ibidem*.

institui măsuri de protecție a persoanei acestuia⁵², temporare și limitate doar la teritoriul său, sub condițiile compatibilității măsurilor cu cele deja luate de statul normal competent conform art. 5-8 și al informării statului reședinței obișnuite despre acestea.

Convenția nr. 35 de la Haga include și o regulă privind menținerea în vigoare a măsurilor dispuse în cazul modificării circumstanțelor ce justificau competența internațională. Astfel, conform art. 12, măsurile de protecție instituite conform art. 5-9 (cu excepția paragr. 3 al art. 7 privind încetarea măsurilor stabilite de statul de cetățenie) rămân în vigoare și în situația modificării circumstanțelor ce au determinat competența internațională, până în momentul în care statul devenit competent nu a modificat, înlocuit sau desființat respectivele măsuri.

Din cele de mai sus, se observă că modul de organizare al competenței internaționale în sistemul Convenției nr. 35 de la Haga (13 ianuarie 2000) este diferit de sistemul competenței internaționale în domeniu reglementat prin Codul de procedură civilă românesc și prin tratatele bilaterale de asistență juridică în materie civilă încheiate de România. Față de Codul de procedură civilă, Convenția nr. 35 de la Haga derogă prin aceea că ea operează numai cu competențe preferențiale (alternative): statul reședinței obișnuite sau statul unde se află adultul în nevoie, în anumite situații speciale (regula), iar în subsidiar, în anumite condiții, statul de cetățenie, statul unde sunt situate bunurile, statul ultimei reședințe obișnuite anterioare, statul desemnat în scris de adult etc. Așadar, între România și celelalte state-părți la Convenția nr. 35 de la Haga, competența exclusivă a autorităților românești în materia protejării adultului vulnerabil domiciliat în țara noastră (și care, în situația curatelei, este și cetățean român sau apatrid) prevăzută de art. 1079 punctele 3 și 4 C. pr. civ. va fi abrogată. Doar norma de competență internațională din art. 1081 alin. (2) punctul 1 C. pr. civ. este compatibilă cu aplicarea Convenției nr. 35 de la Haga, dar numai în situația în care statul reședinței obișnuite al adultului cetățean român va permite acest lucru. Față de tratatele de asistență juridică încheiate de România cu alte state, Convenția nr. 35 de la Haga derogă prin modificarea rangului competenței internaționale a statului de cetățenie. Convenția inversează ierarhia competențelor din tratatele bilaterale de asistență juridică, conferind rolul principal statului reședinței obișnuite și un rol subsidiar statului de cetățenie. Ambele izvoare formale internaționale atribuie o competență subsidiară statului pe teritoriul căruia se găsesc bunurile adultului vulnerabil. Având în vedere că dintre statele cu care țara noastră a convenit reguli speciale de competență în materia curatelei, a consilierii judecătorești și tutelei speciale a adultului vulnerabil⁵³, până la momentul redactării prezentei lucrări (februarie 2023), doar Cehia și Polonia au semnat Convenția nr. 35 de la Haga (aceasta fiind în vigoare doar pentru Cehia), se ridică întrebarea legată de relația dintre convenție și Tratatul de asistență juridică în

⁵² Redactorii convenției au avut în vedere măsuri de protecție medicale, fără, însă, a cuprinde acte medicale grave și definitive cum ar fi avortul, sterilizarea, amputarea sau ablația unui organ etc. În acest sens, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 70.

⁵³ Aceste state sunt: Albania, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Cehia, Coreea de Nord, Croația, Republica Moldova, Polonia, Rusia, Serbia, Slovacia, Slovenia, Ucraina și Ungaria. A se vedea în acest sens, Fl.G. Păncescu, *op. cit.*, p. 146, nota 3.

materie civilă cu Republica Cehă (București, 1994)⁵⁴. Conform art. 49 paragr. 1 al Convenției nr. 35 de la Haga, în lipsa unei declarații speciale a României sau Cehiei, normele de competență⁵⁵ prevăzute în art. 33-37 din Tratatul cu Cehia rămân în vigoare și trebuie aplicate în relațiile bilaterale privind protecția internațională a adultului vulnerabil. O situație similară va fi și în cazul Tratatului cu Republica Polonă de asistență juridică și relații juridice în cauzele civile (București, 15 mai 1999)⁵⁶, atunci când Polonia va ratifica Convenția nr. 35 de la Haga.

În concluzie, în urma ratificării de către România a Convenției nr. 35 din 2000 de la Haga, dreptul internațional privat românesc va avea în materia protecției internaționale a adultului vulnerabil trei modele de competență: modelul convențional din tratatele bilaterale de asistență juridică în materie civilă, modelul Convenției nr. 35 de la Haga și modelul de drept comun impus de art. 1079 și 1081 C. pr. civ.

În materia legii aplicabile protecției internaționale a adultului vulnerabil, Convenția nr. 35 de la Haga, asemeni sorei sale gemene privind protecția minorilor, proclamă, în art. 13 paragr. 1, principiul conform căruia autoritățile statului contractant, competent în temeiul convenției, vor aplica măsurilor de protecție legea proprie. S-a căutat astfel să se ușureze sarcina statelor contractante și să se accelereze instituirea măsurilor de protecție a majorului în nevoie⁵⁷. Pentru a se evita posibile blocaje și pentru asigurarea unei anumite flexibilități, paragr. 2 al art. 13 introduce o clauză de exceptare, întemeiată pe interesul adultului⁵⁸. Astfel, autoritățile competente pot aplica sau lua în considerare legea altui stat cu care situația are cea mai strânsă legătură, dacă acest lucru este solicitat de protecția persoanei adultului în nevoie sau a bunurilor sale.

Ce se întâmplă în situația în care măsura de protecție instituită într-un stat contractant trebuie pusă în aplicare într-un alt stat-parte, indiferent dacă această ipoteză izvorăște sau nu dintr-o modificare a legii aplicabile⁵⁹? Art. 14 al convenției prevede că toate condițiile de aplicare (în sens larg) a măsurii respective vor fi guvernate de legea statului de aplicare. Literatura de specialitate semnalează faptul că acest articol ar putea genera conflicte de calificare (spre exemplu, autorizația tutorelui special al adultului vulnerabil pentru vinderea unui imobil din străinătate este o condiție de aplicare a tutelei speciale sau o parte integrantă a atribuțiilor de reprezentare?)⁶⁰.

⁵⁴ Ratificat de România prin Legea nr. 44/1995.

⁵⁵ Conform art. 49 paragr. 1 al Convenției nr. 35 de la Haga, situația este identică și pentru normele conflictuale în materia protecției internaționale a adultului vulnerabil conținute de tratatul bilateral de asistență juridică în materie civilă.

⁵⁶ Ratificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.65/1999, aprobată prin Legea nr. 33/2000.

⁵⁷ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 73.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Pentru detalii, a se vedea P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 74-75.

⁶⁰ *Ibidem*. Aici se exprimă opinia potrivit căreia autorizația judiciară din statul reședinței obișnuite să fie considerată ca parte a atribuțiilor de reprezentare ale tutorelui special, obținerea ei fiind necesară pentru vinderea imobilului situat într-un stat parte a cărui lege nu prevede o astfel de formalitate.

Art. 15 al Convenției nr. 35 de la Haga reglementează mandatul pentru incapacitate⁶¹. Această instituție juridică, necunoscută majorității statelor europene dar frecventă în SUA și în Canada, constă într-un act voluntar sau într-un acord prin care adultul (încă sănătos și cu discernământul nealterat) conferă unei alte persoane capabile atribuții de reprezentare a intereselor sale pentru momentul când el nu va mai fi în măsură să-și gestioneze interesele. Actul este afectat de un termen suspensiv (atribuțiile de reprezentare născându-se doar din momentul în care autorul actului juridic a devenit incapabil să-și administreze interesele) și uneori (cum ar fi în dreptul civil al Quebecului) are caracter solemn, dat de formalitatea intervenției instanței pentru certificarea incapacității autorului⁶². Este important de reținut faptul că mandatul pentru incapacitate este diferit de mandatul ordinar din dreptul civil, acordat de adult unei alte persoane fizice. În vreme ce mandatul de drept civil își produce efectele imediat și încetează (în majoritatea jurisdicțiilor) în momentul constatării incapacității mandantului, mandatul pentru incapacitate începe să-și producă efectele abia din momentul certificării instalării respectivei incapacități. Din punctul de vedere al normelor conflictuale, cele două instituții beneficiază de un tratament distinct. Astfel, în vreme ce mandatul ordinar este supus normelor conflictuale din art. 2637-2639 C. civ.⁶³ (pentru România) sau Convenției nr. 27 de la Haga din 14 martie 1978 privind legea aplicabilă contractelor de intermediere și reprezentării⁶⁴ (pentru statele părți), mandatul pentru incapacitate se supune normelor conflictuale din art. 15 al Convenției nr. 35 de la Haga⁶⁵. Paragr. 1 supune existența, domeniul, modificarea și încetarea puterilor de reprezentare acordate de adult (fie prin acord, fie prin act unilateral), ce vor fi exercitate din momentul în care adultul nu va mai putea să-și administreze interesele, legii statului reședinței obișnuite a adultului la momentul încheierii acordului sau actului unilateral. Doctrina surprinde însemnătatea sporită, în soluționarea conflictului de calificări, acordată de norma conflictuală de mai sus situării reședinței obișnuite a adultului vulnerabil. Astfel, dacă mandatul pentru incapacitate este încheiat de un cetățean francez cu reședința obișnuită în statul New York, acesta va fi valid conform art. 15 paragr. 1 al tratatului, chiar dacă instituția este necunoscută dreptului francez și chiar dacă francezul își mută ulterior reședința în Franța. Dimpotrivă, dacă mandatul pentru incapacitate este acordat de un cetățean al S.U.A., cu reședința obișnuită în Franța, acesta va fi invalid, chiar dacă cetățeanul american ce l-a acordat își stabilește reședința obișnuită în patrie⁶⁶. De la regula de mai sus, Convenția nr. 35 de la Haga instituie o excepție, în paragr. 2. În alcătuirea mandatului pentru

⁶¹ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 75.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ Aplicarea acestor norme conflictuale generale privind actul juridic este determinată de prevederile art. 2640 alin. (2) C. civ. și de faptul că Regulamentul (UE) nr. 593/2008, prin art. 2 alin. (2) lit. c), g) și h) exclude problemele legate de reprezentare din domeniul de reglementare al regulamentului. Se impune să adăugăm că tratatele de asistență juridică bilaterală nu conțin norme conflictuale specifice în materie.

⁶⁴ În vigoare pentru Argentina, Franța, Țările de Jos și Portugalia. A se consulta tabelul statelor părți disponibil la: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=89> (7 februarie 2023).

⁶⁵ P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 75-76.

⁶⁶ *Ibidem*.

incapacitate, adultul viitor vulnerabil poate înlătura legea reședinței sale obișnuite la momentul încheierii actului, alegând (expres, în scris) ca lege aplicabilă, una dintre următoarele trei legi: legea statului de cetățenie, legea fostei reședințe obișnuite ori legea situării bunurilor (lege limitată doar la mandatul cu privire la acele bunuri). Doctrina observă că autorii convenției au dorit să înlătore orice incertitudine cu privire la legea aplicabilă acestui tip de mandat, respingând posibilitatea unei alte legi implicite, dar certe, așa cum se întâmplă în cazul altor tratate privind normele conflictuale aplicabile contractelor⁶⁷. De asemenea, această normă conflictuală permite sciziunea mandatului pentru incapacitate în privința legii aplicabile (*depeçage*) și chiar supunerea validității lui legilor precizate „în cascadă”⁶⁸. În privința modului de exercitare al puterilor de reprezentare încredințate, paragr. 3 al art. 15 le supune legii statului unde sunt exercitate. Art. 16 reglementează modificarea acestor puteri de reprezentare și retragerea lor. În situația în care puterile de reprezentare izvorâte din mandatul pentru incapacitate nu sunt exercitate într-un mod care să garanteze protecția persoanei adultului sau a averii sale, ele pot fi modificate sau chiar retrase de către autoritățile unui stat competent potrivit convenției. În opera de adaptare sau de retragere a acestor puteri, autorităților statului competent li se recomandă să se ghideze după legea ce guvernează mandatul pentru incapacitate. Astfel, redactorii convenției au realizat un echilibru între statele care susțineau respectarea voinței adultului vulnerabil și cele partizane ale unei protecții imediate și eficiente a lui. Recomandarea privind modificarea sau retragerea puterilor în funcție de legea aplicabilă mandatului pentru incapacitate era necesară, potrivit doctrinei, pentru situația în care legea forului nu cunoaște această instituție juridică⁶⁹.

Art. 17 al Convenției nr. 35 de la Haga instituie o măsură de protecție a terților care tratează cu reprezentantul aparent al adultului vulnerabil. Validitatea unui act încheiat între prezenți, pe teritoriul aceluiași stat, între un terț și reprezentantul aparent al adultului (după legea statului unde s-a încheiat actul), nu poate fi contestată și nici răspunderea terțului nu poate fi angajată pentru motivul că reprezentantului adultului îi lipsea această calitate conform legii aplicabile desemnate de convenție. Excepția de la această regulă de protecție o constituie situația în care terțul contractant a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască că reprezentarea adultului era guvernată de legea stipulată de Convenția nr. 35 din 2000 de la Haga. Se observă că terțul este protejat doar dacă este de bună-credință și diligent. Actele juridice la care se referă art. 17 din tratat trebuie interpretate în sens larg, iar măsura de protecție a terților se aplică atât pentru calitatea de reprezentant al adultului izvorâtă din ocrotirea instituită de o autoritate competentă, cât și pentru cea izvorâtă din mandatul pentru incapacitate⁷⁰. Articolul în discuție nu reglementează și situația în care terțul negociază direct cu adultul vulnerabil, ignorându-i incapacitatea⁷¹, deoarece aceasta este

⁶⁷ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 77.

⁶⁸ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 78. Se observă că nu există o precizare expresă privind recunoașterea acestei instituții juridice în sistemul de drept aplicabil ca urmare a alegerii adultului.

⁶⁹ P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 79-80.

⁷⁰ P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 80-81.

⁷¹ *Ibidem*.

reglementată de art. 13 al Regulamentului (UE) nr. 593/2008 (pentru statele membre ale U.E.), iar pentru statele nemembre semnatare ale Convenției nr. 35 de la Haga⁷², chestiunea este tranșată prin apelul la concluzia speței Lizzardi, preluată în majoritatea legislațiilor de drept internațional privat.

În ciuda aparenței modeste (fiind alcătuit dintr-o singură propoziție), art. 18 al Convenției nr. 35 din 2000 de la Haga are o însemnătate covârșitoare pentru dreptul internațional privat. Acest articol consacră aplicarea universală a normelor conflictuale din tratat, chiar și atunci când acestea indică ca aplicabilă legea unui stat necontractant. În doctrină, se menționează ca singură excepție de la această regulă, norma conflictuală din art. 14, deoarece textul legal menționează expres că ambele state sunt contractante⁷³. În pofida prestigiului autorului ce sesizează această excepție, consider că ea nu poate fi reținută, fiind în contradicție cu spiritul normei juridice din art. 18 al Convenției nr. 35 de la Haga. Chiar dacă am accepta mutilarea prin excepție a misiunii universale a normelor conflictuale din tratat, executarea propriu-zisă, într-un stat necontractant, a măsurilor de protecție a adultului în nevoie, dispuse într-un stat parte la convenție, se va realiza tot în conformitatea cu legea statului necontractant, în virtutea principiului general admis în dreptul internațional privat, conform căruia actele de procedură săvârșite pe teritoriul unui stat sunt guvernate de legea statului respectiv (ca lege a forului)⁷⁴. Acest principiu este confirmat implicit de art. 25 paragr. 1 și 27 din convenție asupra cărora vom reveni mai jos.

Art. 19 al Convenției nr. 35 de la Haga exclude retrimiteria. El precizează că prin legea unui stat, indicată de normele conflictuale din Capitolul al III-lea al tratatului, se înțelege doar legea materială fără dreptul internațional privat al respectivului stat.

Art. 20 al tratatului reglementează efectul modelator al normelor de aplicare necesară ale forului. Astfel, domeniul de reglementare al legii indicate de normele conflictuale din art. 13-17 va fi ajustat de normele de aplicare imediată ale statului unde adultul trebuie protejat. Redactorii convenției au înțeles prin norme de aplicare imediată în special reguli privind domeniul medical⁷⁵.

Excepția de ordine publică, cu efectul ei de înlăturare a prevederilor legii străine contrare principiilor fundamentale de organizare socială, politică, economică, morală ale statului forului, este reglementată de art. 21 al convenției.

Datorită caracterului universal al normelor conflictuale din art. 13-17 ale Convenției nr. 35 din 2000 de la Haga, din momentul ratificării tratatului de către țara noastră, acestea vor fi receptate în dreptul internațional privat comun românesc, ducând la abrogarea art. 2578

⁷² Elveția, Monaco și Marea Britanie, la data redactării acestei lucrări – februarie 2023.

⁷³ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 81.

⁷⁴ În acest sens, C. Juguastu, *Competența personală exclusivă și Competența preferențială a instanțelor române* în „Tratat de drept procesual civil”, vol. II, ediția a II-a revăzută și adăugită, de I. Leș, C. Juguastu (coordonatori), Editura Universul Juridic, București, 2020, pp. 815-816 și C. Dariescu, *op. cit.*, p.101.

⁷⁵ Pentru detalii asupra dreptului olandez care îi permite unui soț să îl interneze pe celălalt într-o clinică de psihiatrie sau geriatrie, în vreme ce curatorul sau tutorele nu are această prerogativă decât cu autorizația instanței, a se consulta P. Lagarde, *op. cit.*, pp. 81-82.

C. civ. Art. 2579 C. civ. va supraviețui având în vedere, pe de-o parte, domeniul de reglementare mai vast (se referă și la minor) și, pe de altă parte, armonia lui cu prevederile art. 17 din tratat. Așadar, din punctul de vedere al normelor conflictuale privind protecția internațională a adultului vulnerabil, după ratificarea de către România a Convenției nr. 35 din 2000 de la Haga, dreptul internațional privat românesc va avea două regimuri: regimul Convenției de la Haga din 2000 (legea reședinței obișnuite a adultului, cu anumite excepții) și regimul tratatelor de asistență juridică bilaterale încheiate cu alte state (legea națională a adultului în nevoie, cu excepții).

În materia eficienței internaționale a măsurilor de protecție a adulților, Convenția nr. 35 din 2000 de la Haga prevede reguli speciale în art. 22-27. Cea mai mare însemnătate o are regula din art. 22 paragr. 1 potrivit căreia măsurile de protecție instituite de un stat parte la convenție sunt recunoscute de plin drept în celelalte state părți. În opinia mea, această normă este aptă să inducă modificarea art. 1095 C. pr. civ. prin adăugarea unui alineat special care să amintească de recunoașterea de drept a măsurilor de protecție ale adultului vulnerabil instituite de statele-părți la Convenția nr. 35 din 2000 de la Haga⁷⁶. Recunoașterea de plin drept nu este sustrasă, însă, oricărui control judiciar. Paragr. al doilea al art. 22 se completează armonios cu art. 23 al convenției. Astfel, orice persoană interesată poate solicita autorităților competente ale unui stat contractant să refuze recunoașterea măsurilor de protecție ale adultului instituite în alt stat contractant⁷⁷. Procedura de soluționarea a cererii de refuz va fi guvernată de legea statului solicitat (art. 23). Motivele pentru care poate fi refuzată recunoașterea măsurilor de protecție instituite în alt stat parte⁷⁸, în număr de cinci, sunt următoarele: competența autorității străine nu a fost conformă normelor de competență internațională stabilite de tratat în Capitolul al II-lea (în verificarea competenței autorității străine, statul solicitat este legat de constatările de fapt pe care autoritatea de origine a măsurilor și-a întemeiat competența⁷⁹); dacă măsura a fost instituită, în statul de origine, în cadrul unei proceduri judecătorești ori administrative cu încălcarea dreptului adultului de a fi audiat, contravenind, astfel, principiilor fundamentale ale procedurii statului solicitat cu refuzul recunoașterii; dacă recunoașterea măsurii de protecție străine contravine ordinii publice sau unei norme de aplicare necesară ale statului solicitat; dacă măsura este incompatibilă cu o măsură de protecție ulterioară, instituită

⁷⁶ Rolul acestei adăugiri ar fi mai degrabă didactic, amintind cititorului că, în materia recunoașterii și exequaturului măsurilor de protecție ale majorului în nevoie, există niște norme speciale. Adăugirea este cu atât mai necesară cu cât, în practica judiciară, se manifestă o ignorare a tratatelor bilaterale de asistență juridică în materie civilă, încheiate de țara noastră, spețele în materia statului personal fiind soluționate, incorect, în temeiul normelor de competență internațională din Codul de procedură civilă și al celor conflictuale din Codul civil și nu prin aplicarea regulilor speciale prevăzute în tratat.

⁷⁷ Art. 23 utilizează aceeași procedură atât pentru refuzul recunoașterii măsurilor de protecție cât și pentru recunoașterea preventivă a măsurilor de protecție instituite în alt stat contract. Această recunoaștere preventivă se referă la contestarea existenței vreunui motiv de nerecunoaștere. Spre deosebire de procedura de exequatur din art. 25, această procedură implică un proces complet, cu o durată mai mare. Pentru detalii, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 85.

⁷⁸ Statul-parte solicitat nu este obligat să refuze recunoașterea de drept a măsurilor de protecție străine. Are doar posibilitatea, dreptul de a proceda astfel. În acest sens, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 83.

⁷⁹ Conform art. 24 din convenție. În acest sens, P. Lagarde, *op. cit.*, p. 83.

Într-un stat necontractant care ar fi avut competență în materia art. 5-9 din convenție, sub condiția ca această măsură ulterioară să îndeplinească condițiile pentru a fi recunoscută în statul solicitat și, în sfârșit, dacă măsura plasamentului adultului într-o unitate de protecție situată în statul solicitat a fost luată fără consultarea autorităților competente de acolo sau ignorându-se opoziția acestora. Întrucât aceste motive de nerecunoaștere coincid doar parțial cu motivele enumerate în art. 1097 C. pr. civ., propunem ca în viitorul alineat 2 al art. 1095 C. pr. civ. să se menționeze și faptul că motivele de nerecunoaștere a măsurilor de protecție ale adultului vulnerabil sunt supuse Convenției nr. 35 din 2000 de la Haga. Inserția acestei mențiuni în cadrul art. 1095 C. pr. civ. și nu în art. 1097 C. pr. civ. este justificată de obiectul reglementării primului articol menționat: recunoașterea hotărârilor judecătorești în materia statului personal.

Deși recunoașterea într-un alt stat contractant a măsurilor de protecție instituite într-un stat parte operează de drept, măsurile de executare a lor peste granițele statului unde au fost instituite trebuie să parcurgă procedura de exequatur în statul de executare. Conform art. 25 paragr. 1, măsurile de protecție a adultului, executorii în statul de origine, vor fi puse în executare, într-alt stat parte, după ce au fost declarate, acolo, executorii sau au fost înregistrate în vederea executării (pentru Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord), la solicitarea oricărei părți interesate. Procedura este guvernată de legea statului de executare. Conform paragr. 2, această procedură trebuie să fie simplă și rapidă. Motivele de refuz ale declarației de exequatur sau de înregistrare sunt doar cele ce motivează refuzul recunoașterii (paragr. 3 al art. 25).

Deoarece procedura de exequatur prevăzută în dreptul comun (art. 1103-1107 C. pr. civ.) este improprie pentru aplicarea ei în materia exequaturului măsurilor de protecție ale adultului vulnerabil (atât din punctul de vedere al motivelor de refuz cât și din punctul de vedere al lipsei de celeritate), recomandăm intervenția legiuitorului în sensul edictării a două, trei noi articole ale Codului de procedură civilă prin care să schițeze modul de soluționare rapidă a acestor cereri speciale de executare.

Potrivit art. 26 al convenției, măsurile de protecție ale adultului vulnerabil, dispuse într-un stat contractant nu se revizuiesc pe fond, de autoritățile altui stat contractant, nici în cazul procedurii recunoașterii lor, nici în cea a încuviințării executării lor (exequaturului). Această dispoziție evocă o clauză standard similară din tratatele internaționale privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești⁸⁰, preluată și de C. pr. civ. român în art. 1098.

Art. 27 al Convenției nr. 35 de la Haga enunță principiul potrivit căruia măsurile de protecție ale adultului în nevoie dispuse de un stat contractant (statul de origine) și declarate executorii într-un alt stat contractant (statul solicitat) vor fi naturalizate de către acesta din urmă⁸¹. Cu alte cuvinte, aceste măsuri vor fi executate în statul solicitat ca și cum ar fi fost instituite de autoritățile lui, în conformitatea cu legea acestuia și în limitele stabilite de ea. Principiul este formulat într-o manieră mult mai accesibilă publicului larg de art. 1107 C. pr. civ.

⁸⁰ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 86.

⁸¹ P. Lagarde, *op. cit.*, p. 87.

5. Concluzii

În 2023, prin aderarea României la Convenția nr. 35 de la Haga, din 13 ianuarie 2000, dreptul internațional privat al țării noastre va suferi următoarele modificări: în materia competenței internaționale privind protecția adultului vulnerabil, vor exista trei seturi de norme aplicabile (Convenția de la Haga, tratate bilaterale de asistență juridică și drept comun), în privința legii aplicabile vor exista două seturi de norme conflictuale (tratate bilaterale și Convenția de la Haga), iar referitor la eficacitatea internațională a măsurilor de protecție dispuse într-alt stat vor exista trei regimuri (regimul Convenției, regimul tratatelor bilaterale și cel de drept comun). Pentru păstrarea simplității și eficienței dreptului internațional privat românesc, susținem transformarea normelor de competență ale Convenției nr. 35 de la Haga în drept comun [prin abrogarea art. 1079 punctele 3 și 4 și 1081 alin. (2), punctul 1, ambele din C. pr. civ.]. Pe aceleași considerente susținem modificarea art. 2578 C. civ. prin înlocuirea textului actual cu o normă de trimitere la Convenția nr. 35 de la Haga. De asemenea, susținem necesitatea modificării art. 1095 C. pr. civ. prin introducerea unui alin. (2) în care măsurile de protecție a adultului în nevoie să fie recunoscute de drept în România conform Convenției nr. 35 de la Haga. Motivele de nerecunoaștere a acestor măsuri vor fi cele prevăzute în același tratat internațional. Întrucât art. 25 al convenției nu conține prea multe detalii cu privire la procedura de exequatur a măsurilor de protecție a adultului dispuse într-un alt stat contractant, considerăm că se impune suplimentarea art. 1103-1107 C. pr. civ. cu dispoziții speciale în acest sens, subordonate imperativelor de simplitate și celeritate. Practic, sugerăm unificarea exequaturului măsurilor de protecție a adultului vulnerabil, conform Convenției nr. 35 de la Haga, cu încuviințarea executării aceluiași măsuri conform C. pr. civ.

